

ONDERZOEKSTRAJECT SWV DE EEM 2021-2022

Samenbrengen van de inzichten van het onderzoekstraject tot nu toe.

1 mei 2022

In deze notitie maken we de balans op van het onderzoekstraject dat is uitgevoerd met betrokkenen binnen het samenwerkingsverband, in opdracht van SWV de Eem. We maken de balans op na twee rondes exploratieruimtes onder leerkrachten, ib'ers en directieleden vanuit het samenwerkingsverband en een afsluitende bijeenkomst op 7 april, waarin we deze notitie hebben voorgelegd en geverifieerd bij de deelnemers. Na de bijeenkomst van 7 april ronden we het onderzoekstraject voortijdig af, vanwege een tekort aan deelnemers aan het traject. Door de bij iedereen bekende COVID-problematiek in het onderwijs, zijn er onvoldoende deelnemers geweest om aan het onderzoek betrouwbare onderzoeksresultaten te verbinden en kan ook de stap naar fase 2 niet gerealiseerd worden. Toch zijn er waardevolle inzichten en uitspraken opgedaan in het traject, waar SWV de Eem de komende jaren haar beleidsontwikkeling mede op kan baseren. In dit document geven we achtereenvolgens weer:

- Een samenvatting van de exploratieruimtes (deel 1: verdiepen en doorgronden) met leerkrachten, ib'ers en directies.
- Een weerslag van de overkoepelende thema's over de verschillende exploratieruimtes heen.

Samenvatting exploratieruimte leerkrachten (4 deelnemers)

Alert op 'preventieve deuren'? Op het moment dat een leerling met experts van buiten de school wordt besproken is er vaak al een heel proces doorlopen, zo geven leerkrachten aan. Zo zijn er soms eerder (zwakke) signalen geweest. Mogelijk gezien en direct opgepakt, maar soms ook niet of anders geïnterpreteerd. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we 'preventievere deuren' inbouwen, vroegtijdiger alert zijn op aanwezige signalen (ook bij jonge kinderen) om sneller aan te sluiten met een gerichte aanpak? Nabijheid van de onderwijsondersteuner van het samenwerkingsverband wordt hierin als waardevol benoemd om snel te kunnen handelen. Maar ook het vaardiger en alerter zijn op instroom van jonge leerlingen (o.m. vanuit VVE, of juist vanuit thuissituaties) is van belang. Naast het 'normaal maken' van bijvoorbeeld het even laten meekijken van een specialist (van het samenwerkingsverband). *'Om zo verloren jaren te voorkomen, want voordat je het weet ben je een jaar verder'.*

Inclusiever als kansrijker? Hoe creëer je een leercontext, waar, zo geven leerkrachten aan, tijdelijk een 'reparatiekit' ingezet kan worden om net dat extra's te bieden wat nodig is, zodat een leerling zijn of haar weg weer kan vervolgen en voortijdige bijstelling van doelen voorkomen kan worden? Inclusiever onderwijs, gaat daarmee over kansrijker onderwijs en vraagt om ontwikkelruimte van scholen, teams en leerkrachten. Rol van het samenwerkingsverband kan hierbij bijvoorbeeld gericht zijn op het richten van de aandacht: welke patronen signaleren we in de ontwikkeling van de leerling populatie? Wat vraagt dit van het onderwijsaanbod van de school om op te anticiperen, in het licht van inclusiever onderwijs? Een steunende rol, om ruimte te bieden om meer aan te kunnen sluiten bij (groepen) leerlingen. Maar ook kan het samenwerkingsverband een makelende 'kennisdelingsrol' spelen die gaat over het delen van good practice en ervaringen in de regio. Welke 'reparatiekit' kan ondersteunend zijn?

Hoe de administratieve last terugbrengen? De administratieve druk voor leerkrachten wordt op dit moment als groot ervaren. Hoewel de gedachte achter Topdossier en HGW wordt begrepen en het belang zorgvuldigheid wordt onderschreven, is het soms ook zoeken hoe de administratieve wereld (OPP's, verschillende leerlingvolgsystemen), kan bijdragen aan snelle en passende ondersteuning. Is het mogelijk (administratieve) processen te vereenvoudigen, te versoepelen of bypasses aan te leggen wanneer 'de nood aan de man' is? Is het mogelijk (meer) te leren van de ervaringen uit het verleden en bijvoorbeeld te onderzoeken waar zijn deze bypasses mogelijk?

Professionalisering? Het uitgaan van leerlijnen, scherp hebben van de kerndoelen, volgen van de ontwikkeling van leerlingen, bijstellen van het onderwijsaanbod voor leerlingen waar nodig... Dit zijn stappen die voor sommige van de aanwezige leerkrachten als vanzelfsprekend benoemen. Andere leerkrachten vinden juist hun houvast in de methoden en geven langs die weg hun lessen vorm. Hoe kun je als team je onderwijsaanbod vormgeven, vanuit een doorgaande lijn, waarin je met elkaar steeds afstemming blijft zoeken dat wat leerlingen nodig hebben? En hoe verhoud je je als samenwerkingsverband tot de verschillen die er op dit gebied bestaan tussen scholen? Hoe ben je het meest van betekenis voor de leerlingen op de verschillende scholen?

Omgevingsgericht werken? Hoe organiseren we de kansrijke omgeving voor kinderen, ook in aansluiting met de vervolgstappen die zij gaan zetten? Ook in afstemming tussen PO en VO? De manier waarop de eindstreep in het basisonderwijs wordt gehaald, heeft gevolgen voor het voortgezet onderwijs. Hoe verhoudt kansrijk adviseren zich tot kansrijk aannemen? En wat kan hierin de rol van het samenwerkingsverband zijn?

Samenvatting exploratieruimte ib'ers (10 deelnemers)

Inclusiever kijken? Het is van belang duidelijk te zijn over de betekenis van 'naar inclusiever'. De term inclusief onderwijs roept al snel beelden op die gaan over het opheffen van het speciaal onderwijs. De ib'ers geven daarbij - met het belang van leerlingen voorop - aan dat dit moment niet realistisch en daarom ook niet wenselijk is, daarbij vooral ook kijkend naar de uitdagingen die er nu al zijn. De beweging 'naar inclusiever' wordt wel onderschreven. Een beweging die gaat over 'inclusiever kijken' en de vraag: Hoe blijven we aansluiten bij dat wat leerlingen nodig hebben, ook als dat wat nodig is niet in het 'systeem' georganiseerd is?

Hoe jonger hoe... Hoe jonger je signaleert, hoe beter je kunt aansluiten, zo benadrukken ib'ers. De instroom vanuit voorschoolse voorzieningen is hierbij een specifiek aandachtspunt, naast het alert zijn op signalen bij jonge kinderen. Nu komt het nog te vaak voor dat zwakke signalen onderbelicht blijven of vraagstukken 'even worden aangekeken', waardoor een leerling niet altijd de aanpak krijgt die, achteraf gezien, werkelijk aansloot. Het kan dan later, veel tijd vragen om leerlingen weer 'aan het leren te krijgen'. Hoe vergroot je de mogelijkheden tot vroegsignalering in de klassen en scholen? Hoe kan preventieve (vroeg)signalering genormaliseerd worden, waardoor het laagdrempeliger ingezet kan worden en minder stigmatiserend werkt? En welke rol heeft het samenwerkingsverband hierin?

Ruimte voor zoeken: Voorwaardelijk om aan te sluiten bij wat leerlingen nodig hebben is een (school)omgeving waarin ruimte is om te zoeken. Een ruimte om vanuit veerkracht, in openheid en vanuit gelijkwaardigheid (ook met ouders/verzorgers) te onderzoeken wat kan en ook wat niet kan. Een ruimte waarin buiten gebaande paden kan worden getreden en nieuwe perspectieven kunnen ontstaan; bijvoorbeeld door naast een focus op onderwijsopbrengsten meer ruimte in te bouwen voor het welbevinden van een leerling of door het voortgezet onderwijs al naar het primair onderwijs te halen. Vraagt een leerling om het bijstellen van doelen of om het bijstellen van aanbod? Allemaal afwegingen waarin het steeds zoeken is: wat helpt een leerling nu het meest in zijn of haar ontwikkeling. Kan het samenwerkingsverband helpen om (weer) hernieuwde mogelijkheden te zien, waaronder mogelijkheden om kaders los te laten waar deze belemmerend werken? Aangegeven wordt dat het samenwerkingsverband deze rol mogelijk kan innemen, maar om daarin succesvol te zijn is het van belang dat deze beweging ook op scholen gedragen wordt. Overigens, de nabijheid van onderwijsondersteuners (bv. middels laagdrempelige en frequente koffiemomentjes) wordt hierin erg gewaardeerd.

Systemen: Er zijn verschillende systemen (school, zorg, ouders, verschillende clusters) die samenkomen. Leerlingen reizen hier (uiteraard) door zonder systeembewustzijn. Ib'ers geven aan dat zij te maken hebben met verschillende systeemdoolhoven, waardoor vertroebeling optreedt. Denk aan zeven partners rond tafel die allemaal het beste voor een kind willen, naar elkaar gaan kijken, portefeuilles schuiven, wisselingen in personen, verantwoordelijkheid en geldstromen die bepalend worden. Tegelijkertijd geldt dat er in deze pandemische tijd veel middelen vrij komen en ook hier verschillende systemen over praten (huisartsen, gemeenten, zorg, scholen). Kan het samenwerkingsverband een ondersteunende rol spelen in het nog meer systeemafhankelijk naar kinderen kijken en van daaruit systeemdoorbrekende aanpakken vinden?

Ondersteuningsmogelijkheden binnen de school: Het allermooiste zou zijn, geven ib'ers aan, als 'eigen mensen' meer ruimte hebben om begeleiding vorm te geven binnen de school. Hier zijn verschillende ervaringen mee opgedaan door ib'ers, soms werkt het, soms ook niet. Mooi voorbeeld is te zien in de begeleiding door Cora in de mini-docu van SWV de Eem: 'Prestatiefuik'. Nu worden ambulante begeleiders ingevlogen met specialistische kennis, maar dit brengt niet (altijd) de gewenste continuïteit. Hoe kun je ook op andere manieren binnen de school de context versterken om leerlingen beter ondersteunen. Hoe kan de focus verschoven worden naar context en leerkracht? Ib'ers geven aan dat nu veel gesprekken en interventies direct op de leerling zijn gericht. Dit is wellicht logisch, maar niet altijd duurzaam, zo geven zij aan.

Situatie nu: De huidige pandemische situatie met COVID-19 heeft ook zijn weerslag op de scholen en de ondersteuning van leerlingen. Vraagstukken vervlechten, waardoor geboden ondersteuning ook ingewikkelder wordt. Denk bijvoorbeeld aan een leerling die nu qua leesontwikkeling achterloopt, gecombineerd met andere ontwikkelingsvragen (op motorisch, gedrag- of psychisch gebied). Maar ook het belang van een goede verbinding met thuis (ouders, verzorgers) wordt prominenter. De verbinding met thuis en het gesprek over hoe ook thuis dingen nodig kunnen zijn vraagt in deze tijd veel aandacht (driehoek ouder, school, kind), aandacht die in deze tijd niet altijd vanzelfsprekend is.

Samenvatting exploratieruimte directies (8 deelnemers)

Voor op de golf? In de eerste exploratieruimte ging het gesprek over het belang om als samenwerkingsverband als voorloper, betekenisvol, te blijven ontwikkelen, 'voor op de golf', in plaats van reactief op regelingen en besluiten te moeten anticiperen. Directeuren geven, vanuit verschillende voorbeelden uit hun praktijk aan, dat voor op de golf, gericht zou moeten zijn op het blijvend centraal stellen van de leerling. Hoe onbedoeld en onbewust ook, soms verleiden systemen en structuren om de leerling uit het oog te verliezen, waardoor een leerling speelbal kan worden tussen scholen, signalering te laat plaatsvindt, ondersteuning langer op zich laat wachten, voortijdige uitstroom ineens noodzaak wordt of systeemovergangen als PO-VO leidend worden. De afweging wat kan- of mag wel en wat mag niet, gaat soms onbewust en onbedoeld vooraf aan de vraag 'wat heeft deze leerling nodig'. Kan het samenwerkingsverband een ondersteunende rol spelen in het oorspronkelijk aan tafel krijgen van mensen en daarin het welbevinden van de leerling weer centraal te stellen? Helemaal in het licht van de dialoog rondom leerplicht en leerrecht.

Inclusiever? In het gesprek wordt duidelijk gemaakt: de weg naar inclusiever is iets anders dan de weg naar inclusief. Daarbij geven directeuren aan: de beweging naar inclusiever is mooi gezegd, maar de worsteling met passend is nu al een feit. Bovendien, 'inclusief onderwijs' introduceren als nieuwe norm, heeft grote risico's in zich (te lang wachten met verwijzen). Een risico wat nu op momenten al zichtbaar is binnen het samenwerkingsverband.

De vraag wordt gesteld: Hebben we helder wat inclusiever is? Is inclusiever iets nieuws, of kan 'inclusiever' vooral de urgentie vergroten om primair vanuit het kind te kijken? Waar hebben we het over bij inclusiever? Thuisnabij? Kansengelijkheid? En in hoeverre is het mogelijk om tot een sluitende definitie van inclusief te komen, omdat dat wat de ene leerling nodig is, totaal anders is dan wat een nadere leerling nodig heeft? De weg naar inclusiever gaat misschien wel meer om de weg, dan om de uiteindelijke bestemming. Een weg die gaat over alert, tijdig en zorgvuldig handelen, om steeds opnieuw, contextbepaald, in kleine stappen en steeds weer onderzoekend, na te gaan welke (volgende) stappen gezet kunnen worden. Directieleden benoemen bij de weg naar inclusiever (een aantal van) de leerlingen die nu in het SBO onderwijs volgen. Is het door tijdiger te signaleren en anders alert te zijn, out of the box te kijken, mogelijk een ondersteunende leercontext te maken in het regulier onderwijs voor deze leerlingen? Welke betekenis zou dit voor deze leerlingen (kunnen) hebben? En wat is de rol van het samenwerkingsverband hierin?

Professionalisering: Hoe bewegen we rondom hoe een kind zich ontwikkelt in plaats van hoe we georganiseerd zijn? Dit is een belangrijke opgave voor de komende periode. Dit vraagt in het bijzonder om de leerkrachten mee ten nemen in deze ontwikkelingen, uit te nodigen, oude structuren los te laten, samen boven de 'normale' situatie uitstijgen. Niet af te bakenen maar flexibeler te kijken. Wat kun je doen om integraler te kijken naar de ontwikkeling van kinderen kijkt en minder vanuit systeemstappen? Hoe houd je zicht op ontwikkeling, van individuele leerlingen maar ook je leerling populatie? Wat vraagt dit in aanpassing op je onderwijsaanbod? Essentieel hierin is ook de samenwerking met ouders. Als de samenwerking met ouders op orde is en daar is acceptatie, dan is er veel meer mogelijk: werkelijk vanuit gelijkwaardig partnerschap aan tafel zitten.

Verantwoordingslast: Tijd die bij kinderen hoort te komen, wordt nu te vaak toevertrouwd aan het beeldscherm of aan papier, geven betrokkenen aan. In hoeverre is het mogelijk meer zicht te krijgen op wat administratief werkelijk noodzakelijk is. Mogelijk spelen hierin afwegingen rondom nut en noodzaak vanuit verschillende perspectieven, bijvoorbeeld t.a.v. de verantwoordingslast over inschattingen van leerkrachten over de ontwikkeling van kinderen. Wat moet er op papier komen te staan om deze inschatting te verantwoorden. Hoe voorkom je dat verantwoording het doel in zichzelf wordt?

Ontwikkelruimte: Er is blijvend ontwikkelruimte nodig om, los van de bestaande structuren, nieuwe wegen te vinden. Aanknopingspunten hiervoor zijn mogelijk te vinden in bestaande succesvolle initiatieven binnen SWV de Eem. Initiatieven waar vanuit actuele vraagstukken en urgentie (opheffing scholen, ontwikkelingen in de leerling populatie) het gesprek wordt gevoerd (met partners (w.o. jeugdzorg, specialistische voorzieningen, gemeenten)). Gesprekken waar nieuwe mogelijkheden uit ontstaan. Kan het samenwerkingsverband een rol spelen in het zichtbaar maken van deze initiatieven?

De kunst van klein kijken & alert handelen

Introductie en principes

In de gevoerde gesprekken in de exploratieruimtes en tijdens het maken van de mini-docu's komt naar boven dat het belangrijk en voorwaardelijk is om heel nauwkeurig aan te sluiten op wat 'dit kind (of deze kinderen) in deze context' nodig heeft. Door klein te kijken en van daaruit alert te handelen is het mogelijk om werkelijk betekenisvol te zijn voor een kind en van toegevoegde waarde te zijn. Dit klinkt vanzelfsprekend, maar blijkt niet altijd zo te zijn, want lukt in de praktijk soms niet. Op momenten dat het wel lukt, zijn de volgende principes leidend:

- * We zetten de leerling centraal;
- * We nemen ieder signaal serieus;
- * We kijken naar wat nodig is en sluiten daarop aan;
- * We kijken vanuit meerdere zienswijzen (perspectieven);
- * We zoeken nieuwe oplossingsrichtingen, waar bekende oplossingen geen antwoord bieden.

NB: Deze principes zijn ook terug te zien in de vier mini-documentaires die zijn gemaakt in het kader van dit onderzoekstraject:

- * Maud, ik ben er;
- * De duizendpoot met een houten been;
- * Een Mus maakt nog geen zomer; en
- * De Prestatiefuik.

Hieronder geven we een samenvatting van inhoudelijke dwarsverbanden en overkoepelende thema's uit de exploratieruimtes. Hierbij geldt dat wanneer we de thema's (zie hierna) filteren uit de exploratieruimtes, we zomaar kunnen wegdwalen bij de hiervoor genoemde uitgangspunten. Daarom nemen we bij ieder thema een exemplarisch voorbeeld op, waaruit dit belang van klein kijken en alert handelen blijkt.

Thema's: We zien vijf inhoudelijke thema's uit deze gesprekken naar boven komen.

(In willekeurige volgorde)

1. Vroeg signaleren en vroeg acteren als het nieuwe normaal

Het normaliseren van preventieve (vroeg)signalering is een cruciaal ontwikkelthema op weg naar inclusiever. Vroeg signaleren gaat over het oog hebben voor kinderen die in de toekomst waarschijnlijk meer aandacht nodig (gaan) hebben. Om vervolgens heel gericht kort- of langer durende, kleine of grotere, nabije en passende interventies vorm te geven, waarmee maximaal aangesloten wordt bij de ontwikkeling van een kind, een groep of (met partners) bij een thuissituatie. Het laagdrempeliger aansluiten bij de ontwikkeling van kinderen, zou op deze manier ook minder stigmatiserend (en dus normaliserend) moeten werken. De afgelopen jaren hebben het belang van een goede verbinding met thuis (ouders, verzorgers) duidelijk gemaakt om ook vanuit verbinding werkelijk vroeg te kunnen signaleren en acteren. Maar ook de samenwerking met het wijkteam (zorg), is cruciaal om kinderen en gezinnen tijdig te kunnen ondersteunen. Daarnaast kunnen binnen scholen (leerjaren, bouwen) signalen eerder gedeeld worden. Betrokkenen zien in het thema 'vroeg signaleren en vroeg acteren als het nieuwe normaal' een belangrijke rol voor een open en laagdrempelig samenspel tussen school, partners en samenwerkingsverband, waarin nu de nadruk nog ligt op curatiever handelen.

Een voorbeeld dat dit ontwikkelthema illustreert gaat over een school, waarin heel gericht wordt besloten welke leerlingen worden ingebracht bij de casusbespreking met het samenwerkingsverband. Vanwege het grote aantal leerlingen worden er keuzes gemaakt, om alleen de meest zorgelijke casussen te bespreken. Hulpvragen hopen op deze manier op, waardoor het soms lang kan duren voor er (extra) ondersteuning voor kinderen mogelijk is. 'Voordat je het weet ben je weer een jaar verder' geven betrokkenen aan.

2. Onderweg naar inclusiever, doen wat nodig is.

De weg naar inclusiever gaat misschien wel meer om de weg, dan om de precieze definiëring van de eindbestemming. Een weg die gaat over alert, tijdig en zorgvuldig handelen, om steeds opnieuw, contextbepaald en steeds weer onderzoekend, na te gaan welke (volgende) stappen gezet kunnen worden: stappen die bijdragen aan inclusiever. Een belangrijke vraag is dan: hoe creëer je een leercontext, waar, met oog voor de ontwikkeling van kinderen, steeds weer bijgeschakeld kan worden? Een context waarin leerlingen zich blijven ontwikkelen en voortijdige bijstelling van doelen voorkomen kan worden? Inclusiever onderwijs, gaat daarmee over kansrijker onderwijs en vraagt dat we leerlingen uitnodigen in hun eigen leren en helpen in hun eigen kracht te komen. Inclusiever onderwijs vraagt in de eerste plaats om veerkracht: flexibiliteit en ontwikkelruimte van scholen, van leerkrachten en teams. Maar niet alleen van hen. Onderweg naar inclusiever vraagt steeds meer om een duurzaam samenspel met betrokkenen: ouders en verzorgers, maar ook specialisten en andere ondersteunende partijen. Want, 'onderweg naar inclusiever, doen wat nodig is', kunnen scholen niet alleen.

Rol van het samenwerkingsverband kan hierbij bijvoorbeeld gericht zijn op het adresseren en richten van de aandacht: welke patronen signaleren we in de ontwikkeling van de leerlingenpopulatie? Wat vraagt dit van het onderwijsaanbod van de school om op te anticiperen, in het licht van inclusiever onderwijs? Welke partners zouden meer in beeld kunnen komen? Een steunende rol, om heel gericht (financiële) ruimte te bieden om meer aan te kunnen sluiten bij (groepen) kinderen, leerkrachten of teams. Duurzame beschikbaarheid van middelen is hierin een belangrijke voorwaarde, die op gespannen voet staat met de roep om flexibiliteit. Ook kan het samenwerkingsverband een lerende rol innemen, door eerder onoverbrugbare perspectieven te verbinden, nieuwe mogelijkheden aan te reiken en (elders) werkende initiatieven zichtbaar te maken.

Een voorbeeld dat dit ontwikkelthema illustreert gaat over een leerling op het regulier onderwijs. Het zorgteam en de leerkracht op deze school lopen al jaren te worstelen met een leerling. Het sentiment wat leeft is dat deze leerling niet op de goede plek zit op de eigen school. De school heeft veel tijd gestoken in het op orde krijgen van de verwijzing (TLV), terwijl door de onderwijsondersteuner veel tijd en moeite wordt gestoken in het vinden van helpende en inclusievere oplossingsrichtingen in de school. De school blijft aangeven niet de juiste ondersteuning te kunnen bieden voor de leerling. Een situatie die lang aanhoudt, ook in combinatie met administratieve processen. Als inclusief de nieuwe norm wordt, kunnen we situaties ook te lang aankijken, met negatieve gevolgen voor leerlingen als effect.

3. Sturen op ruimte om te (onder)zoeken.

Voorwaardelijk om aan te sluiten bij wat leerlingen nodig hebben is een omgeving waarin ruimte is om te zoeken. Om vanuit (nog) niet-weten op pad te gaan. Een ruimte te bouwen om vanuit veerkracht, in openheid en vanuit gelijkwaardigheid (ook met ouders/verzorgers) te onderzoeken wat kan en ook wat niet kan. Hoe bewegen we rondom hoe een kind zich ontwikkelt in plaats van hoe we georganiseerd zijn? Dit is een belangrijke opgave voor de komende periode. Dit vraagt in het bijzonder om de betrokkenen bij een situatie uit te nodigen, oude structuren los te laten, samen boven de 'normale' situatie uitstijgen en mee te nemen in deze ontwikkelingen naar inclusiever.

Tegelijkertijd geven betrokkenen ook duidelijk aan: ruimte om te (onder)zoeken heeft ook grenzen. Het is leerkrachten eigen om te onderzoeken wat ieder kind nodig heeft om te leren, te onderzoeken hoe bestaande methodes wel of niet aansluiten. Tegelijk kent men de grenzen, er is beperkt tijd en ook is er binnen de regelgeving lang niet altijd alles mogelijk.

De rol van het samenwerkingsverband kan erover gaan om processen te initiëren waarin het denkkader van betrokkenen (school, team, leerkracht, ouders en anderen) wordt verbreed of verrijkt, om daarmee inclusiever te kijken naar leerprocessen. Het samenwerkingsverband kan ook ruimte bieden, door gericht financiële mogelijkheden te bieden aan de scholen.

Een voorbeeld: een school met een hoge uitstroom, hoge onderwijsresultaten, waar een leerling onderwijs volgt die niet mee kan komen in deze lijn. Op basis van de prestaties stuurt de school op een overstap naar een ander type onderwijs. Immers, de school geeft aan: ze leert niets meer. Het blijkt niet eenvoudig voor ouders en de ondersteuner het begrip presteren los te koppelen van onderwijsprestaties en leren te verbinden aan het welbevinden van de leerling, met oog voor de bestaande vriendjes, thuisnabijheid en... Dit vanuit het perspectief dat ook niet CITO-gemeten leerprocessen voor een leerling van groot belang kunnen zijn.

4. De verantwoordingslast verminderen.

Hoe creëren we een omgeving waar we de tijd maximaal aan besteden aan de werkelijke taak: aandacht voor leren en ontwikkeling van kinderen? Waar we scherp kijken naar wat er administratief werkelijk noodzakelijk is, om vanuit respect voor expertise en professioneel wederzijds vertrouwen en verantwoordelijkheid de organisatie op orde te houden. Dit vraagt om het werkbaar maken van de spanning tussen administratieve

verantwoording en professionele verantwoordelijkheid. Het dienstbaar maken van de systeemwereld aan de leefwereld, is soms een zoektocht, waar wettelijke kaders soms nog dwingend kunnen zijn in de uitvoering. De wens leeft om in praktijksituaties waar de administratieve last als zwaar wordt ervaren, in gesprek te gaan naar nieuwe (werkbare) mogelijkheden.

Een concretisering op dit thema: De toegevoegde waarde van de huidige administratieve systemen wordt totaal verschillend beleefd. Hoewel in sommige scholen de administratieve processen zijn geharmoniseerd met die van het samenwerkingsverband, zijn er ook scholen die aangeven dat de huidige administratieve processen een vertragende werking hebben in het (snel) bieden van de juiste ondersteuning, waardoor leerlingen soms langer wachten op extra ondersteuning

5. Voor op de golf blijven handelen.

Het is van belang om als samenwerkingsverband betekenisvol (vanuit het centraal stellen van de leerlingen) te werken aan het concretiseren van de (nieuwe) beleidslijnen. Waar school, zorg, ouders, verschillende clusters samenkomen, vraagt dit om het systeemafhankelijk naar kinderen kijken en van daaruit op zoek gaan naar systeemdoorbrekende aanpakken. Immers, op dit moment wordt er nog (te) veel naar andere partijen gekeken, wat kwetsbaarheid in de aanpak tot gevolg kan hebben.

Voor op de golf is de noodzakelijke ontwikkelruimte pakken om, los van de bestaande structuren, nieuwe wegen te vinden. Initiatieven waar vanuit actuele vraagstukken en urgentie (overgang PO naar VO, opheffing scholen, ontwikkelingen in de leerlingpopulatie) het gesprek wordt gevoerd met partners, om nieuwe aansluitingen en verbindingen te vinden (w.o. jeugdzorg, specialistische voorzieningen, gemeenten). Het samenwerkingsverband kan op verschillende niveaus een initiërende rol spelen in het op gang brengen van dergelijke initiatieven.

Voor het samenwerkingsverband kan het van belang zijn zichzelf te herpositioneren als gesprekspartner voor een sociaal maatschappelijke lerende context. Een context waarin we niet de regelgeving centraal stellen, maar vanuit oog voor elkaars perspectief en opvattingen het gesprek aangaan en tot overstijgende mogelijkheden komen. En dat in een samenspel waar we allemaal verantwoordelijk voor zijn, wat ook broos en kwetsbaar kan zijn.

Een illustratief voorbeeld vanuit een aantal scholen. Ib'ers geven aan dat ze regelmatig participeren in MDT's met gesprekspartners vanuit verschillende organisaties, die allemaal hun eigen geschiedenis hebben met een kind. Deze organisaties brengen allemaal een eigen professionaliteit mee, met een eigen zienswijze en eigen oplossingsrichtingen.

Oplossingsrichtingen die in de afzonderlijke context logisch zijn, maar belemmerend werken om samen tot nieuwe mogelijkheden te komen. Hoe lukt het dan weer om het gesprek over het kind te laten gaan en te zien hoe het met een kind gaat? Alle perspectieven recht te doen en over het eigen belang te stappen van wat goed is?

